

Niets doen is ook werken

Ype Wijnia

19 september 2014

Deze week werd de rijksbegroting voor 2015 gepresenteerd, een fenomeen dat ook wel bekend staat als Prinsjesdag. Het is echter niet de begroting die de meeste aandacht trekt. Met stip op één is dat de rit van de koning door Den Haag in de gouden koets. Sommige mensen staan al 20 jaar op dezelfde plaats om te zwaaien. Sterker nog, dat plekje bevalt zo goed dat ze al voor dag en dauw paraat staan om hun territorium te verdedigen. Waarom het dat plekje moet zijn is mij nooit helemaal duidelijk, maar het heeft vast iets te maken met de afstand tot de koets als die langskomt, je eigen hoogte ten opzichte van de ramen (je moet natuurlijk wel gezien kunnen worden) en de zichtlijnen beide kanten op. De koets rijdt later op de dag immers dezelfde route terug. Of het is natuurlijk gewoon dat ze daar de eerste keer toevallig terechtkwamen en dat de gewoonte is ingeslepen. Als buitenstaander kan je daar natuurlijk om lachen, maar hoe vaak is het niet zo dat bij een lezing, theaterbezoek of zoiets mensen na de pauze op precies dezelfde plaats gaan zitten als voor de pauze. Als daar dan iemand anders zit kan men zich ernstig opwinden.

Op de tweede plaats in de strijd om aandacht op Prinsjesdag staat de hoedjesparade. Alhoewel dat helemaal niets te maken heeft met de inhoud en ook op geen enkele manier is voorgeschreven, is het traditie geworden dat de dames een hoed dragen. En daarbij wordt fors uitgepakt. Van bolhoed tot vliegende schotel, en van rozentuin tot fruitmand.

Pas na deze manifestaties van uiterlijk vertoon volgen de troonrede (als samenvatting van de beleidsvoornemens voor het komende jaar) en het koffertje met de begroting. In de dagen erna wordt dit tekort aan aandacht gelukkig ruimschoots goedge maakt met de algemene beschouwingen in de tweede kamer. Daarbij gaat de aandacht voornamelijk uit naar de zaken die veranderen. Alleen, die veranderingen betreffen slechts een heel klein deel van de totale begroting. Kijk maar eens naar de onderstaande tabel. Op wat accentverschuivingen na zijn de staatjes van elk jaar een kopie van het vorige jaar, in ieder geval voor wat betreft het totaal.

Tabel 1.2 Uitgaven begrotingen (in miljoenen euro)		2013	2014	2015	2016	2017
1	De Koning	41	40	40	40	40
2A	Staten-Generaal	139	144	137	136	139
2B	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	116	120	114	110	108
3	Algemene Zaken	59	61	63	63	62
4	Koninkrijksrelaties	311	426	259	242	276
5	Buitenlandse Zaken	8.598	9.401	7.875	9.015	8.996
6	Veiligheid en Justitie	12.383	12.634	11.437	11.319	10.954
7	Binnenlandse Zaken	806	789	634	604	569
8	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	35.161	35.999	36.042	36.210	36.306
9A	Nationale Schuld (Transactiebasis)	12.325	16.766	13.070	15.160	17.329
9B	Financiën	17.540	10.560	6.923	6.900	6.665
10	Defensie	7.702	7.887	8.000	7.997	7.961
12	Infrastructuur & Milieu	9.857	9.949	9.236	9.394	9.723
13	Economische Zaken	5.015	5.166	4.871	4.779	4.770
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	29.290	32.914	32.422	32.876	33.672
16	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	16.376	15.057	14.586	14.798	14.960
17	Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking	3.018	3.252	2.475	2.493	2.504
18	Wonen en Rijksdienst	3.146	3.502	3.603	3.705	3.873
50	Gemeentefonds	17.989	18.742	27.273	27.036	26.508
51	Provinciefonds	1.553	1.277	952	1.123	1.127
55	Infrastructuurfonds	6.249	6.149	6.163	5.911	6.350
58	Diergezondheidsfonds	11	20	22	22	22
64	BES-fonds	36	32	32	32	32
65	Deltafonds	1.064	1.213	1.375	1.276	1.161
AP	Aanvullende posten	0	25	2.232	3.833	5.428
90	Consolidatie ¹	- 6.697	- 6.917	- 6.454	- 6.671	- 7.012
HGIS	Internationale Samenwerking ²	(4.898)	(5.218)	(4.647)	(4.636)	(4.549)
Totaal		182.087	185.208	183.381	188.401	192.524

¹ Dit betreft een correctie voor dubbelstellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het gaat voornamelijk om bijdragen via de begroting van Infrastructuur & Milieu aan het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

² In deze tabel zijn de uitgaven voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale uitgaven voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld en lopen niet mee in de totaalstelling.

Op zich is het wel goed dat er niet te veel tegelijkertijd verandert. De rijksoverheid is een grote organisatie waarin zeer veel medewerkers bezig zijn met de uitvoering van een veelheid aan

beleidsregels. Ongeacht of je het nu met al dat beleid eens bent, als je echt alles tegelijkertijd verandert, dan zal er een tijdje helemaal niets gedaan worden omdat niemand dan meer weet wat er gedaan moet worden. Alhoewel, het meest waarschijnlijke is dat de medewerkers blijven doen wat ze altijd al deden. De facto is het dus niet mogelijk alles te veranderen, ook al zou je dat op papier beslissen.

Terug naar de realiteit van de rijksbegroting. In de vorige edities waren er ernstige zorgen of Nederland wel binnen de Europese begrotingsafspraken zou blijven. Of eigenlijk was het vrij zeker dat dat niet ging lukken, en de begroting ging dus vooral over besparingen om dat alsnog te realiseren. Op dit moment is die zorg een stuk minder. Of dat nu komt door het beleid of door toevallige omstandigheden¹, het geeft in ieder geval geen aanleiding om de boel drastisch om te gooien. En dat gebeurt dus ook niet. Maar wat is dan het verwijt? Gebrek aan ambitie²!

Een normaal mens snapt daar nou helemaal niets van. Diverse tegeltjeswijsheden peperen ons in dat je vooral niet moet gaan rommelen in dingen die gaan werken, omdat wijzigingen aanbrengen in iets dat goed werkt tot een verslechtering kan leiden. Dit besef is wijd verspreid, van sport met *Never change a winning team* tot aan onderhoud toe middels *If it aint broke, don't fix it* (uiteraard de lijfspreuk van de assetmanager). Maar in plaats daarvan lijkt het motto *If it ain't broke, is does not have enough features*. Dat laatste is zeker van toepassing op het belastingstelsel, wat door een veelheid aan aanvullende maatregelen tot een oncontroleerbaar complex geheel is geworden. Hervorming daarvan is absoluut nodig, maar alsjeblieft niet als een kip zonder kop. Terwijl een deel van de kritiek over het gebrek aan ambitie zich precies op het te langzame tempo van die hervorming toespitst.

Natuurlijk is er enige reden voor de kritiek. Dat we aan de Europese normen voldoen betekent niet dat de begroting helemaal op orde is, en het aantal mensen dat zonder werk thuis zit is misschien wat aan de hoge kant. Maar voor dat laatste hebben we wel een oplossing. Assets waar onderhoud aan gepleegd wordt zijn niet productief. Niets doen aan een asset is daarmee het laten werken van die asset. Kort samengevat staat daar dus: **Niets Doen Is Werken**. Je loopt dan in ieder geval niemand in de weg. Als we niets doen nu eens als het nieuwe werken zouden zien, dan is in ieder geval een deel van de problemen op papier opgelost.

Ype Wijnia is partner bij AssetResolutions B.V., een bedrijf dat hij samen met John de Croon heeft opgericht. Beoordelingen geven ze in deze tweewekelijkse column hun visie op een aspect van asset management. De columns staan gepubliceerd op de website van AssetResolutions, <http://www.assetresolutions.nl/nl/column>

¹ Zie de column Spijt van augustus 2012

² Zie <http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/cda-kabinet-schuift-problemen-voor-zich-uit>